

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки та природокористування

ЗАТВЕРДЖЕНО
науково-методичною комісією
факультету економіки та
управління
ВНУ імені Лесі Українки
Протокол No 7 від 11.01.2022 р.

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

підготовки бакалавра
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальності 051 Економіка
освітньо-професійної програми Аналітична економіка

Луцьк – 2022

Силабус навчальної дисципліни ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА підготовки бакалавра у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 051 Економіка, за освітньо-професійною програмою Аналітична економіка

Розробник: Стрільчук Р.С., доцент кафедри економіки та природокористування, кандидат історичних наук, доцент

Силабус погоджено:
Гарант ОПП

Аналітична економіка

Світлана БЕГУН

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри економіки та природокористування

Протокол № 7 від 28.12.2021 р.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

І. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 051 Економіка Аналітична економіка Бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів ECTS 150/5		Рік навчання 2021 / 2022
		Семестр 4
		Лекції 44 год.
		Практичні (семінарські) Лабораторні 46 год. Індивідуальні 0 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота 50 годин
		Консультації 10 годин
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

ІІ. Інформація про викладача

Стрільчук Ростислав Семенович, к.і.н., доцент кафедри економіки та природокористування,
моб. 38 050 918 4929, stirlichyuk.rostuslav@vnu.edu.ua G315

Дні занять розміщено на: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

ІІІ. Опис дисципліни

1. Анотація курсу. Дисципліна «Інституціональна економіка» належить до переліку навчальних дисциплін за освітнім ступенем «Бакалавр» та вивчає спосіб господарювання від найдавніших часів до сьогодення, формування системи інститутів, вплив на господарський вибір економічних суб'єктів та їх господарську поведінку.

Об'єктом навчальної дисципліни «Інституціональна економіка» є процес діяльності інституцій та інститутів в глобальній економіці.

Предметом навчальної дисципліни «Інституціональна економіка» є система економічних знань про інституції, проблеми пошуку моделей інституціональної економіки в Україні та нормативно-правове забезпечення.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни – формування у студентів теоретичних знань та вироблення практичних навичок щодо інститутів в умовах ринкової економіки, які впливають на формування економічної політики держави.

3. Результати навчання (Компетентності)

Загальні компетентності

ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК14. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань, виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК15. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахові компетентності

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

СК15. Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту.

Програмні результати навчання

ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН 8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

ПРН 11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

ПРН 19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Схема курсу денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Основи інституційної економіки						
Тема 1. Інституційна економіка та її місце в сучасній економічній теорії	15	4	4	6	1	усне опитування. 4 балів
Тема 2. Інститути	15	4	4	6	1	усне опитування. 4 балів
Тема 3. Ігровий підхід у дослідженні інститутів	15	4	4	6	1	усне опитування. 4 балів
Тема 4. Власність – базовий інститут економіки	15	4	4	6	1	усне опитування. 4 балів
Тема 5. Контракти та трансакційні витрати	15	6	6	2	1	усне опитування. 4 балів
Разом за модулем 1	75	22	22	26	5	max 20 балів
Змістовий модуль 2. Інститути та організації ринкової економіки						
Тема 6. Фірма та домогосподарство	18	4	6	7	1	усне опитування, ситуаційні завдання. 5 балів
Тема 7. Інституційні основи діяльності держави.	19	6	6	6	1	усне опитування, ситуаційні завдання. 5 балів
Тема 8. Інституційні зміни	19	6	6	6	1	усне опитування, ситуаційні завдання. 5 балів
Тема 9. Інституційна система вітчизняної економіки.	19	6	6	5	2	усне опитування, ситуаційні завдання. 5 балів
Разом за модулем 2	75	22	24	24	5	max 20 балів
Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд викладача, кафедри)						Бал
Модульна контрольна робота						max 60 балів
Всього годин / Балів	150	44	46	50	10	max 100 балів

5. Завдання для самостійного опрацювання

У процесі виконання самостійної роботи студент, використовуючи знання теоретичного матеріалу та набуті прикладні навички за фахом, має продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи і вміння творчо мислити та вирішувати актуальні науково-прикладні завдання. Метою самостійної роботи є набуття студентами практичних навичок щодо засвоєння знань з теорії розвитку інфраструктури товарного ринку, управління діяльністю підприємства в галузі просування, зберігання та продажу товарів і послуг, забезпечення потреб споживачів.

Для виконання роботи студент обирає та опрацьовує теоретичне питання.

Теми самостійної роботи

1. Причини виникнення інституціональної економіки.
2. Інституціональна теорія: «старий» та «новий» інституціоналізм.
3. Інституціональна економіка: суть, особливості, завдання.
4. Предмет і метод інституціональної економіки.
5. Інституційна матриця: «соціологія –економіка-політика».
6. Інституційна економіка та громадянське суспільство.
7. Інститути та їх роль у функціонуванні економічної системи.
8. Класифікація економічних інститутів. Ієрархія інститутів. Ефективність інститутів.
9. Інституційне середовище.
10. Інституціональна система.
11. Інституціональна норма.
12. Інституційна тріада: «ігрові поля-гравці-правила гри».
13. Моделі інституційної поведінки. Раціональність.
14. Обмежена раціональність. Опортунізм.
15. Колективні дії та виробництво соціальних благ.
16. Категорія власності. Пучок прав власності.
17. Економічне обґрунтування прав власності.
18. Еволюція прав власності.
19. Структура прав власності.
20. Проблема оптимальної структури власності.
21. Проблема розуміння прав власності.
22. Значення захисту прав власності для розвитку економічної системи.
23. Приватизація та оцінка її ефективності.
24. Трансакції та їх види.
25. Суть та види трансакційних витрат.
26. Дослідження трансакційних витрат на мікро та макрорівнях. Трансакційні сектори.
27. Поняття контракту. Класифікація контрактів.
28. Оптимальний контракт.
29. Організації: два підходи до аналізу (у широкому та вузькому розуміннях).
30. Порівняльна характеристика інституту та організації.
31. Оптимальний розмір організації.
32. Домашнє господарство як організація.
33. Функції домашнього господарства в економіці.
34. Рутинний характер діяльності домашніх господарств.
35. Фірма: проблема взаємовідносин принципала та агента.
36. Варіанти вирішення проблем принципала та агента.
37. Внутрішньофірмова структура.
38. Траскторія розвитку фірми.
39. Основні типи фірм.
40. Теорія виникнення держави.
41. Держава: інститут чи організація. Типологія держав.
42. Контрактна держава. Експлуататорська держава.
43. Межі держави. Правила держави.
44. Інституційні рамки. Інституційна рівновага.
45. Еволюція інститутів. Революція інститутів. Імпорт інститутів.
46. Проблеми і перспективи інституціональних інновацій.
47. Проблема «копії» та модернізації інновацій.
48. Витрати змін: групи інтересів та блокування реформ.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідувати заняття. Допускається 1 пропуск з поважних причин, який не впливатиме на систему оцінювання. Про відсутність з поважних причин доводити до відома викладача заздалегідь. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу. У будь-якому випадку

студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.

Політика щодо академічної доброчесності Списування під час контрольних робіт, заліків та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 0,5 бали). Обов'язковою є присутність студента на модульному та підсумковому контролях. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин. Системно і регулярно переглядати лекційний матеріал, працювати з навчальною та науковою літературою. Здавати самостійні роботи та завдання у визначені терміни. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем у друкованому або електронному вигляді виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є залік, який передбачає оцінювання засвоєного студентами навчального матеріалу з навчальної дисципліни, на підставі результатів поточного контролю і модульних контрольних робіт.

Перелік питань на залік

1. Інституціональна економіка як наука.
2. Предмет і метод інституціональної економіки.
3. Інституціональна теорія: «старий» та «новий» інституціоналізм.
4. Інституціональна економіка: суть, особливості, завдання.
5. Інституційна матриця: «соціологія –економіка-політика».
6. Інституційна економіка та громадянське суспільство.
7. Інститути та їх роль у функціонуванні економічної системи.
8. Класифікація економічних інститутів. Ієрархія інститутів. Ефективність інститутів.
9. Інституційне середовище.
10. Інституціональна система.
11. Інституціональна норма.
12. Інституційна тріада: «ігрові поля-гравці-правила гри».
13. Моделі інституційної поведінки. Раціональність.
14. Обмежена раціональність. Опортунізм.
15. Колективні дії та виробництво соціальних благ.
16. Категорія власності. Пучок прав власності.
17. Економічне обґрунтування прав власності.
18. Еволюція прав власності.
19. Структура птракту. Класифікація контрактів.
20. Оптимальний контракт.
21. Організації: два підходи до аналізу (у широкому та вузькому розуміннях).
22. Порівняльна характеристика інституту та організації.
23. Оптимальний розмір організації.
24. Домашнє господарство як організація.
25. Функції домашнього господарства в економіці.
26. Рутинний характер діяльності домашніх господарств.
27. Фірма: проблема взаємовідносин принципала та агента.
28. Варіанти вирішення проблем принципала та агента.
29. Внутрішньфірмова структура.
30. Траскторія розвитку фірми.
31. Основні типи фірм.
32. Теорія виникнення держави.
33. Держава: інститут чи організація. Типологія держав.
34. Контрактна держава. Експлуататорська держава.
35. Межі держави. Правила держави.
36. Інституційні рамки. Інституційна рівновага.
37. Еволюція інститутів. Революція інститутів. Імпорт інститутів.
38. Проблема «копії» та модернізації інновацій.
39. Проблеми і перспективи інституціональних інновацій.
40. Витрати змін: групи інтересів та блокування реформ. прав власності.
41. Проблема оптимальної структури власності.
42. Проблема розуміння прав власності.
43. Значення захисту прав власності для розвитку економічної системи.
44. Приватизація та оцінка її ефективності.

45. Трансакції та їх види.
46. Суть та види трансакційних витрат.
47. Дослідження трансакційних витрат на мікро та макрорівнях. Трансакційні сектори.
48. Поняття контракту. Класифікація контрактів.
49. Оптимальний контракт.
50. Організації: два підходи до аналізу (у широкому та вузькому розуміннях).
51. Порівняльна характеристика інституту та організації.
52. Оптимальний розмір організації.
53. Домашнє господарство як організація.
54. Функції домашнього господарства в економіці.
55. Рутинний характер діяльності домашніх господарств.
56. Фірма: проблема взаємовідносин принципала та агента.
57. Варіанти вирішення проблем принципала та агента.
58. Внутрішньофірмова структура.
59. Траскторія розвитку фірми.
60. Основні типи фірм.
61. Теорія виникнення держави.
62. Держава: інститут чи організація. Типологія держав.
63. Контрактна держава. Експлуаторська держава.
64. Межі держави. Правила держави.
65. Інституційні рамки. Інституційна рівновага.
66. Еволюція інститутів. Революція інститутів. Імпорт інститутів.
67. Проблема «копії» та модернізації інновацій.
68. Проблеми і перспективи інституціональних інновацій.

Витрати змін: групи інтересів та блокування реформ.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Кузьминов Я.И., Юдкевич М.М. Институциональная экономика. Курс лекций. – НФПК: Москва, 2002. – 237 с.
2. Норт Д. Институції, інституційна зміна та функціонування економіки. К.: Основи, 2000. – 198 с.
3. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Пер. з англ. О.Дем'янчука. – К.: Наш формат, 2016 р. – 440 с.
4. Ангелко І.В. Тіньова діяльність у господарській системі України. Дрогобич: Посвіт, 2014 р. – 232 с.
5. Архієреєв С.І. Трансакційна архітектоніка. *Економічна теорія*. №1 2004 р. С. 69–83.
6. Восьний К.З. Економічні ідеї християнства: витоки, розвиток, проблеми. *Економічна теорія*. №2. 2010 р. С. 31–38.
7. Гайдай Т.В. Інституція як інструмент інституційного економічного аналізу // *Економічна теорія*. № 2. 2016 р. С. 53–64.
8. Гриценко А.А. Институциональный империализм и его роль в развитии экономической теории. *Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна*. 2008 С. 46–51.
9. Гриценко О.А. Менталітет як категорія інституціональної теорії. *Економічна теорія*. №1. – С. 35–50.

10. Данько М.С. Теоретико-методологічний аспект визначення трансакційних витрат. *Економічна теорія*. №1. С. 36–46.

Додаткова література

1. Дементьев В.В. Що ми досліджуємо, коли досліджуємо інститути? *Економічна теорія*. 2009. №3. С. 75–92.

2. Дементьев В.В., Вишневський В.П. Чому Україна не інноваційна держава: інституційний аналіз. *Економічна теорія*. 2011. №3. С. 5–20.

3. Де Сото Е. Загадка капіталу. Чому капіталізм перемагає лише на Заході і ніде більше. К.: Ніка-Центр, 2012. – 232 с.

4. Економічна теорія у сучасному суспільстві. Вступне слово головного редактора А.А.Гриценка. *Економічна теорія*. 2004. №1. С. 3–8.

5. Мазур О. Інституційні пастки роздрібної торгівлі України // *Економічна теорія*. – 2014. – №2. – С. 61–69.

6. Полтерович М. В. Институциональные ловушки и экономические реформы – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://members.tripod.com/VM_Polterovich/ep99001.pdf

7. Пустовіт Р.Ф. Вплив державної політики на процес інституційних змін. *Економічна теорія*. 2006. №1. С. 13–23.

8. Ажемоглу Д. Вузький коридор. Держави, суспільства і доля свободи. К.: Наш формат. 2020. 520с.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>

3. Державна фіскальна служба України. URL: <https://tax.gov.ua>

4. Фондова біржа «Перспектива». URL: <http://fbp.com.ua/>